

Motion till riksdagen 2024/25:3284

av **Teresa Carvalho m.fl. (S)**

med anledning av prop. 2024/25:65 Ökat informationsflöde till brottsbekämpningen

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att 7 § andra stycket lagen om skyldighet att lämna uppgifter till de brottsbekämpande myndigheterna bör formuleras som en möjlighet, i stället för en skyldighet, för rektorer att på eget initiativ lämna uppgifter till Polismyndigheten, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om informationsdelning för att bl.a. förhindra att kriminella kan driva HVB-hem, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en utvärdering av lagstiftningen och tillkännager detta för regeringen.

Motivering

I april 2022 gav den socialdemokratiskt ledda regeringen en särskild utredare i uppdrag att lämna förslag på förbättrade möjligheter till informationsutbyte mellan brottsbekämpande myndigheter och vissa myndigheter och skolor. Den nu aktuella propositionen bygger på utredningens förslag.¹

I sammanfattning innebär propositionen att det ska införas en ny lag som ger ett antal statliga myndigheter samt kommuner, regioner och skolor en skyldighet att både på begäran och på eget initiativ lämna uppgifter till Polismyndigheten och övriga brottsbekämpande myndigheter. Därutöver föreslås ändringar i bl.a. offentlighets- och sekretesslagen som innebär en utökad möjlighet för socialtjänsten och hälso- och sjukvården att lämna uppgifter till brottsbekämpningen. Den nya lagen och lagändringarna föreslås träda i kraft den 1 april 2025.

¹ Ökat informationsflöde till brottsbekämpningen – En ny huvudregel (SOU 2023:69).

Ett behov av ökat informationsflöde till brottsbekämpande myndigheter

Brister i informationsdelningen mellan myndigheter i allmänhet och till de brottsbekämpande myndigheterna i synnerhet har varit kända och uppmärksammade under lång tid. I vissa fall beror det på att sekretess och tystnadsplikt förhindrar delning, i andra fall på att det finns osäkerhet kring hur regelverket ska tillämpas. Oavsett skäl blir resultatet att information som hade kunnat bidra till att förhindra eller klara upp brott inte når rätt myndighet. Det här var bakgrunden till att den tidigare, socialdemokratiskt ledda, regeringen tillsatte den utredning som ligger till grund för den nu aktuella propositionen.

I grunden är det alltså positivt att regeringen lämnar förslag till lagstiftning som kan förväntas öka informationsflödet och stärka de brottsbekämpande myndigheterna – inte minst i kampen mot den organiserade brottsligheten. När det gäller uppgiftsskyldigheten på skolans område innebär dock utformningen av regeringens förslag stora praktiska tillämpningssvårigheter. Förslaget saknar också en verkningsfull skyldighet till informationsflöde också *från* de brottsbekämpande myndigheterna till t.ex. kommuner som behöver information för att bl.a. kunna förhindra att kriminella kan driva HVB-hem. Slutligen anser socialdemokraterna att den nya lagstiftningen bör utvärderas.

Brister i beredningen

Inledningsvis behöver dock brister i beredningen av propositionen adresseras – liknande brister som tidigare påpekats i andra ärenden.

Propositionens förslag utgör en stor principiell förändring i svensk rätt. Omfattningen och komplexiteten motiverar en seriös och gedigen beredningsprocess, inte minst vad gäller remittering. Regeringen valde dock att remittera utredningens 800 sidor över jul- och nyårshelgerna där man dessutom gav remissinsatserna kortare tid att yttra sig än de enligt praxis vedertagna tre månaderna. När Lagrådet sedan ombads granska förslaget gjordes det med en begäran om förtur.

Att påskynda beredningsprocessen kan i vissa fall vara nödvändigt, i vissa fall oproblematiskt – i detta fall är det svårt att motivera den korta remisstiden. Än mer kan hanteringen ifrågasättas när Regeringskansliet sedan själva tog över sex veckor på sig att besluta om propositionen efter att ha mottagit Lagrådets yttrande. Konstitutionsutskottet har upprepade gånger betonat vikten av att beredningen ges nog med tid för att kunna upprätthålla kvaliteten i lagstiftningen.

Uppgiftsskyldighet – på begäran och eget initiativ

Genom propositionen ges myndigheter, kommuner, regioner och skolor nya skyldigheter att lämna uppgifter till de brottsbekämpande myndigheterna, dels på begäran, dels också på eget initiativ. Lagen är formulerad som att uppgifterna ska lämnas om de ”behövs i den brottsbekämpande verksamheten”.

När det gäller uppgifter som ska lämnas på begäran är detta mindre komplicerat – de överlämnande myndigheterna och skolorna kan som huvudregel förlita sig på den brottsbekämpande myndighetens begäran. I situationen när uppgifter ska lämnas över på eget initiativ kan dock svårigheter uppstå. Formuleringen är vid och det finns risker åt båda

håll, både för att myndigheter och skolor lämnar för lite uppgifter likaväl som för mycket. Lagrådet har därför också avstyrkt förslaget i denna del.

Vad gäller de statliga myndigheterna anser socialdemokraterna dock att formuleringen och den lagtekniska lösningen fungerar. Myndigheterna får redan i dag anses ha, eller relativt enkelt kunnat bygga upp, kompetens och kapacitet för att på ett bra och effektivt sätt göra den aktuella bedömningen liksom upprätta fungerande relationer med de som ska ta emot uppgifterna.

För rektorerna inom skolväsendet är emellertid situationen en annan. Här delar socialdemokraterna Lagrådets bedömning. Tidigare rättslig osäkerhet om möjligheten att få överlämna uppgifter riskerar nu ersättas av en ny osäkerhet kring om man som rektor har överlämnat tillräckligt. Även om viss ledning ges i propositionen kring hur bedömningen ska göras blir resultatet otillfredsställande. För den rektor som ska överväga utlämnande av många olika typer av uppgifter, gällande både elever, vårdnadshavare, anhöriga och andra, kommer utmaningen i sorteringen att bli stor och resurskrävande.

Socialdemokraterna anser mot denna bakgrund att den skyldighet som regeringen föreslår vad gäller rektorer bör ersättas av en möjlighet.

Informationsflöde också *från* de brottsbekämpande myndigheterna

I direktivet till den utredning som ligger till grund för propositionen pekade den dåvarande regeringen, utöver behovet av ett utökat informationsflöde till brottsbekämpande myndigheter, också på behovet av ett informationsflöde från dessa myndigheter till annan verksamhet. De senaste månaderna har behovet av ett sådant flöde understrukits när det framkommit hur kriminella tillåtit driva HVB-hem utan kommunernas kännedom.

Detta måste få ett stopp och polisen borde ges såväl en möjlighet som skyldighet att dela relevant information med de kommuner som upphandlar, och alltså finansierar, dessa HVB-hem. Informationsdelning i den riktningen omfattas inte av regeringens proposition men är mycket angeläget. Vi uppmanar därför regeringen att skyndsamt återkomma till riksdagen med en lagstiftning som ger brottsbekämpande myndigheter såväl möjlighet som skyldighet att ge kommunerna den information de behöver.

En utvärdering är nödvändig

Såsom beskrivits ovan innebär propositionens förslag en principiell förändring av uppgiftshanteringen hos statliga myndigheter, kommuner, regioner och skolor. Som med alla större reformer och förändringar finns därmed också risker. Bland remissinstanserna finns bl.a. oro för att förslaget ska minska förtroendet för t.ex. skolans personal om man vet att de inte bara kan, utan också har en skyldighet att informera brottsbekämpande myndigheter. Det finns också andra farhågor för att den nya lagstiftningen kommer att leda till nya, mycket omfattande, dokumentationskrav. Detta är farhågor värda att ta på stort allvar då det är viktigt att både poliser och lärare får tid att ägna sig åt sina arbetsuppgifter och inte fastnar i onödig administration.

Även om vi i grunden välkomnar propositionen finns det, utifrån bl.a. dessa skäl, behov av att utvärdera vilka konsekvenser och effekter lagstiftningen får. Vi uppmanar

därför regeringen att göra en sådan utvärdering 2027, drygt ett och ett halvt år efter att lagstiftningen trätt i kraft.

Teresa Carvalho (S)

Annika Strandhäll (S)

Anna Wallentheim (S)

Sanna Backeskog (S)

Petter Löberg (S)

Mattias Vepsä (S)

Lars Isacsson (S)